

Použití středové ceny („mid cena“) pro ocenění finančních aktiv v portfoliích investičních fondů

Datum zveřejnění stanoviska: 28. 1. 2021

Upozorňujeme, že stanovisko Komory auditorů ČR je založeno na současném znění právních předpisů a jejich převažujících interpretacích, které se mohou v budoucnosti změnit. Doporučujeme proto ověřit si závěry uvedené v tomto stanovisku, pokud bude existovat časová prodleva mezi poskytnutím stanoviska a jeho praktickým využitím. Komora auditorů ČR nemůže vydávat závazná stanoviska a nemůže nahrazovat funkci regulátora účetnictví a auditu. Závazná stanoviska může vydávat pouze soud. Komora auditorů ČR tedy žádným způsobem neodpovídá za jakoukoli škodu, která by vznikla třetím osobám v souvislosti s využitím prezentovaného názoru.

Při zpracování stanoviska vychází pouze z informací, které jí byly poskytnuty.

Stanovisko bylo projednáno v Podvýboru pro finanční instituce a IFRS.

Otázka:

Mohou investiční fondy použít tržní kotaci střed („mid cenu“) pro ocenění finančních aktiv¹ reálnou hodnotou od 1. ledna 2021 pro účely své účetní závěrky sestavené dle vyhlášky č. 501/2002 Sb.?

Odpověď:

Investiční fondy mají povinnost pro účely vykazování finančních nástrojů, jejich oceňování a uvádění informací o nich v příloze v účetní závěrce postupovat podle mezinárodních účetních standardů upravených přímo použitelnými předpisy Evropské unie o uplatňování mezinárodních účetních standardů (dále jen "IFRS"). Definice reálné hodnoty, včetně způsobu jejího stanovení, je uvedena v účetním standardu IFRS 13 Ocenění reálnou hodnotou.

Definice a požadavky IFRS 13

IFRS 13.2² definuje cíl ocenění reálnou hodnotou, tj. odhadnout cenu, za níž by mezi účastníky trhu ke dni ocenění za obvyklých tržních podmínek proběhla řádná transakce spočívající v prodeji aktiv nebo převodu závazků (tj. výstupní cenu ke dni ocenění z pohledu účastníka trhu, který vlastní aktivum nebo dluží závazek).

V případě, že jsou pro stanovení reálné hodnoty použity vstupy z trhu³, na kterém je pro oceňované aktivum dostupná nabídková (bid) a poptávková (ask) cena, IFRS 13.70 stanoví požadavek použít ke stanovení reálné hodnoty cenu v rozpětí mezi nabídkovou a poptávkovou cenou, která za těchto okolností nejlépe reprezentuje reálnou hodnotu⁴. Dle IFRS 13.70 je použití bid cen pro aktiva (a ask cen pro závazky) možné, ale není povinné.

¹ Zejména dluhopisů a obdobných cenných papírů, pro které platí §196 odst. 1, písm. a) zákon o investičních společnostech a investičních fondech č. 240/2013 Sb., viz: „pro určení reálné hodnoty dluhopisu nebo obdobného cenného papíru nebo zaknihovaného cenného papíru představujícího právo na splacení dlužné částky je možné použít průměrnou cenu mezi nejlepší závaznou nabídkou a poptávkou (středová cena)“

² Obdobně IFRS 13.24, IFRS 13.57 a IFRS 13. dodatek A.

³ Např. na tzv. dealerském trhu popsaném v IFRS 13, B34.

⁴ V rámci odpovědi je řešeno ocenění samostatných aktiv, nikoliv čisté pozice portfolia finančních aktiv a pasiv popsané např. v IFRS 13.48-56

IFRS 13.71 dále umožňuje použití středových cen („mid cen“) jako praktického zjednodušení pro stanovení reálné hodnoty v rámci rozpětí bid-ask.

Použití bid, ask a mid cen

Standard IFRS 13 požaduje nalézt v rámci rozpětí bid-ask cenu, která bude nejlépe reprezentovat reálnou hodnotu odpovídající stanovenému cíli, tj. cenu, která by byla získána za prodej aktiva. Určení této hodnoty většinou znamená použití úsudku současně s informací o historických bid cenách, ask cenách a skutečně dosahovaných cenách reálných transakcí.

V rámci reálné hodnoty nejsou dle IFRS 13.25 zahrnuty transakční náklady⁵. Nicméně rozpětí bid-ask může tyto náklady, kromě dalších složek, obsahovat. Při stanovení ceny, která bude nejlépe reprezentovat reálnou hodnotu, je tak možné ještě analyzovat rozpad bid-ask rozpětí na transakční náklady⁶ a ostatní složky.

Použití mid ceny, které je jako praktické zjednodušení umožněno IFRS 13.71, nemůže ale vést k rozporu s cílem ocenění reálnou hodnotou definovanému v IFRS 13.2. Pokud bude existovat očekávání, že mid cena povede k ocenění významně odlišnému od bodu v rámci rozpětí bid-ask, které nejlépe reprezentuje reálnou hodnotu, pak použití mid ceny nebude možné. Vhodnost mid ceny pro konkrétní finanční nástroj je opět nutno vyhodnotit na základě úsudku, specifických okolností a faktů. Účetní jednotky tedy např. mohou v určitých situacích vyhodnotit, že mid cena je více vhodná pro nástroje obchodované na likvidních trzích s úzkým rozpětím bid-ask. Naopak pokud bude rozpětí bid-ask velmi široké, nebo dojde k jeho významnému rozšíření, mohou usoudit, že mid cena nemusí reprezentovat reálnou hodnotu a její použití nebude vhodné.

Na výše definovanou otázku, zda lze aplikovat ocenění na základě mid ceny pro ocenění finančních aktiv v portfoliích investičních fondů pro účely sestavení účetní závěrky fondu, je nutné odpovědět tak, že záleží na vyhodnocení konkrétních specifických podmínek a okolností. Nelze však aplikovat ocenění mid cenou paušálně bez uvedeného posouzení a očekávání, že mid cena nebude významně odlišná od ceny odpovídající cíli ocenění reálnou hodnotou. Při uvedeném posouzení by investiční fondy mohly využít informace o očekávání a historické zkušenosti ohledně dosahované ceny při realizovaných prodejkách v rámci rozpětí bid-ask, výši tohoto rozpětí a jeho vývoji v čase⁷, ale případně i odhad složek rozpětí bid-ask (do jaké míry obsahuje transakční náklady pro prodej aktiva nebo převod závazku).

Za předpokladu, že se vstupy a pozorování pro výše zmíněné vyhodnocení nezmění, tak by výsledný přístup pro oceňování měl být používán⁸ konzistentně i v následujících účetních obdobích. Toto platí ale i pro obdobná aktiva v rámci stejné účetní závěrky – stejný typ aktiv by neměl být oceňován jinou cenou v rámci rozpětí bid-ask bez dostatečného zdůvodnění pro použití odlišné ceny.

⁵ Transakční náklady jsou definované jako „náklady na prodej aktiva...na trhu ..., které lze přímo připsat vyřazení aktiva ...a splňují obě následující kritéria: (a) Vyplyvají přímo z dané transakce a jsou pro ni zásadní. (b) Nebyly by účetní jednotce vznikly, kdyby nebylo rozhodnuto o prodeji aktiva...“ [IFRS 13 Appendix A]. Transakční náklady se tedy liší v závislosti na tom která konkrétní jednotka a jakým způsobem danou konkrétní transakci provádí [IFRS 13.BC61].

⁶ Případně v jaké výši jsou relevantní pro prodej a v jaké pro nákup.

⁷ Výše rozpětí a jeho vývoj může rovněž naznačovat, že kotace z trhu nepůjde použít bez dodatečných úprav, viz např. IFRS 13.B37, B38.

⁸ Účetní politika společnosti pro použití ceny v rámci rozpětí bid-ask, nebo použití mid ceny s sebou nese i dopad na účtování o zisku či ztrátě při počátečním zaúčtování finančního aktiva, či účtování o transakčních nákladech pro aktiva, která nejsou oceňovaná na reálnou hodnotu do zisku nebo ztráty.

Specifika fondového odvětví

Dle současné právní úpravy relevantní pro oceňování majetku v investičních fondech může existovat rozdíl⁹ mezi hodnotou aktiv stanovenou pro účely účetní závěrky a pro účely stanovení fondového kapitálu, resp. jednotkové aktuální hodnoty cenných papírů vydaných investičními fondy používanou pro odkupování a vydávání cenných papírů dle statutu fondu.

Investiční fondy mohou ve vymezených případech využít ustanovení §196, odst. 1, písm. a) zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech (dále jen „ZISIF“), a pro účely odkupování a vydávání cenných papírů použít pro ocenění majetku fondu cenu mid.

Pokud mid cenu nebude možné použít i pro účely sestavení účetní závěrky (viz důvody popsané výše), měl by fond daný rozdíl prezentovat v příloze v účetní závěre formou sesouhlasení (rekonciliace) mezi hodnotou představující vydané podílové listy nebo investiční akcie prezentované na rozvaze fondu v účetní závěre a hodnotou fondového kapitálu dle výše uvedeného zákona, která určuje aktuální hodnotu podílového listu nebo investiční akcie používanou pro odkupování a vydávání těchto cenných papírů.

⁹ Uvedený rozdíl může vznikat i z dalších důvodů, než je použití mid cen pro finanční aktiva.